

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-15>

PECULIARITIES OF GOTHIC IN P. B. SHELLEY'S EARLY PROSE

СВОЄРІДНІСТЬ ГОТИЧНОЇ РАННЬОЇ ПРОЗИ П. Б. ШЕЛЛІ

Ishchenko T. V.

*Senior teacher at the Department
of International Relations, Social
and Humanitarian Disciplines,
Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs
Dnipro, Ukraine*

Ищенко Т. В.

*старший викладач кафедри
міжнародних відносин та соціально-
гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Художня спадщина Шеллі ґрунтовно вивчена як за кордоном, так і в нашій країні. Літературно-критичному аналізу піддаються переважно його поетичні роботи, прозові ж твори розглянуто незначною мірою, адже тривалий час критики відгукувались про них як про такі, що не мають літературної цінності [3, с. 116]. Свій творчий шлях Шеллі почав з прозових творів, які були створено під впливом популярної на той час готичної тематики.

До початку XIX століття англійська готична література набула широкої популярності внаслідок відмови від раціоналізму та прагматизму Просвітництва, так і відродженням інтересу як до фольклору, легенд, переказів і народних балад. Головне завдання мистецтва того часу автори бачили у впливі його на почуття та уяву.

Дослідження теми готичних творів в англійській літературі проводилося як зарубіжними, і вітчизняними вченими і літературознавцями. Серед них необхідно вказати на твори таких відомих вчених, як А.А. Елистратова, В.М. Жирмунський, М. Лаדיгин, Н.О. Соловійова, Є. Беркхед, Д. Вармі, В.Г. Маккарті, М. Седлер, М.П. Алексєєва, Т.М. Потніцева та ін. Н. Соловійова основною темою готичних романів вважає «містичність, загадковість життя, нездатність проникнути у приховані від людського ока таємниці дійсності. Саме ця риса відрізняє готичний роман від попереднього просвітницького роману» [2, с. 52].

На рубежі XVIII-XIX століть «готика» в англійській літературі втрачає зв'язок з Середніми віками і асоціюється з надприродним, містичним та жахливим. П.Б. Шеллі звернувся до готичної тематики у своїх ранніх творах «Застроці» та «Св. Ірвін» насамперед завдяки

успіху та популярності готичних романів на рубежі XVIII-XIXст, адже уява як поетів, так і читачів було зайнято фантастикою й містикою готичної прози. В прозових творах Шеллі ми знаходимо всі ознаки готичних романів, які вже було добре відомо читачеві завдяки творам Г. Уолпола, М. Льюїса, А. Редкліфф: специфічні способи побудови сюжету, який обов'язково вишиковується навколо таємниці та оточений атмосферою страху, містики та жаху.

У романах «Застроцці» та «Св. Ірвайн» Шеллі широко використовує тематику, характерну для англійського готичного роману XVIII ст. Це і містичні обставини, викрадення героїв і створення атмосфери страху і страху через опис обстановки, зовнішності персонажів як позитивних, і негативних, їх характеру та поведінки і обов'язково присутність лиходіїв. Наслідуючи англійську готичну традицію Шеллі вже на самому початку роману вводить нас в атмосферу надприродного та жахливого, використовуючи для опису «темну лексику», зовнішні атрибути «страшного і жахливого» – викрадення людей, ув'язнення їх у жахливій печері, тощо. В своїх ранніх прозових творах Шеллі поєднує елементи готики і інтерес до психології героїв. Автор широко використовує емотиви – лексичних одиниць, що виражають емоції людини. Ці ключові слова дозволяють створити і передати атмосферу «готичного» твору і викликають в читача головним чином негативні емоційні переживання або рідше співчуття [1, 81-87].

У своїй ранній прозі Шеллі ще не створює свої унікальні індивідуально-авторські одиниці, а лише використовує вже існуючий вокабуляр. Для підтримки читачів в атмосфері страху та страху автор використовує прийом багаторазового повтору ключових лексичних одиниць дієслів, іменників, прикметників тощо: *horrible situation, horrible events, excess of terror, unnatural sleep, terrible dream*. Висока частотність вживання інших слів *cold tremor, enormous, mysterious, awful, frightful*. Кількість позитивних чи нейтральних одиниць незначна, наприклад: *magnificent, tranquil waters; calm, serene* [4]

«Темна» лексика живається не тільки для передачі емоційного стану чи зовнішності героїв, але і для створення похмурої атмосфери. Саме описи природи чи місцевості мають надзвичайне значення при створюванні «готичної» прози. (1, 81-87). При описі природи і в «Застроцці», і в «Св. Ірвіні» автор вдається до використання «темних» епітетів: *violent, terrific, dark, gloomy, remote – dark, autumnal and gloomy was the hour «St. Irvyne»; violent thunderstorm shook the elements above; a more violent crash shook the cavern* [4].

Для посилення розмаїття автор вдається до використання нейтральної чи поетичної пейзажної лексики: *the sky was serene; the blue ether was sprangled with countless myriads of stars*. Лексика досить проста і одноманітна, переважно описується дерева, небо, місяць, місячний промінь у темному небі, гори, гірські вершини, вітер, гроза, ніч чи вечір: *The mountains were clothed half up by ancient pines and plane-trees, whose immense branches stretched far* [4].

Таким чином, проаналізувавши перші твори П.Б. Шеллі можна дійти висновку, що головним чином для створення романів в надпопулярному на той час жанрі готичної прози автор використовує перш за все вже існуючі сюжети, «темний» вокабуляр, дотримується повтору досить однотипних лексичних одиниць для підтримки необхідної готичної атмосфери. Багато уваги приділяється опису природи переважно в темних кольорах. У своїх романах П.Б. Шеллі широко використовує «темні» епітети, лексичні повтори, порівняння та метафори, при цьому в романі «Застроці», який був написаний та виданий першим, використання цих тропів ми бачимо рідше, ніж у «Св. Ірвіні». У другому романі автор частіше вдається до стилістичних прийомів персоніфікації, метафоричних порівнянь та поетизмів. Проте, романи Шеллі не були зрозумілими і прийнятними ані критиками, ані читачами. Ця невдача у подальшому підштовхує Шеллі до пошуку іншої форми вираження – поезії.

Література:

1. Іщенко Т.В. «Готичний» наратив в ранній прозі П.Б. Шеллі. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Серія: Філологія. Журналістика Том 33 (72) № 2 2022 Частина 2 с. 81-87
2. Соловьева Н. А. У истоков английского романтизма. – Москва: Издательство Московского университета, 1988. 232 с.
3. Kenneth Cameron. The young Shelley: Genesis of a Radical. New York: Macmillan, 1950. 116 с
4. The Complete poetry of P. B. Shelley : 2 vols to date / D. H. Reiman and N. Fraistat (eds.). – Baltimore, MD : John Hopkings University Press, 2000 – 332 с.